

6. Poloha mikroregionu

Na katastru obce Těšetice, okr. Znojmo, byly odkryty 3 plochy s osídlením HK. Všechny se nacházejí severozápadně od obce na levém břehu říčky Únanovky. Osídlení ze všech třech ploch souvisejí s jejím tokem, který se ostře zařezává do krajiny v západovýchodním směru a vytváří po obou stranách strmé břehy, jež jsou na některých úsecích střídány pozvolněji se svažujícími místy. Krajina přechází od srázných břehů na severní straně do mírného zvlnění. Na straně jižní je terén více členitější. Trať „Vinohrady“ se nachází asi 0,5 km severozápadně od obce Těšetice. Trať „Sutny“ – plocha ZV asi 1,5 km a trať „Sutny“ – plocha SV asi 2 km taktéž severozápadním směrem od obce. Všechny plochy se nacházejí v nadmořské výšce 265 – 290 m n. m.

Z geologického hlediska se těšetický mikroregion nachází na styku čelní karpatské předhlubně s dyjským masivem moravika. Kvartérní sedimenty jsou zastoupeny pokryvem spraší, které tvoří mohutnou závěj jihovýchodního okraje Českomoravské vrchoviny. V jejím podloží severozápadně od Těšetic se vyskytuje souvrství fluvialních štěrkopísků, uložené ve starém pleistocénu řekou Jevišovkou a jejími přítoky (Zeman – Havlíček 1973-1974, 35).

7. Rozloha sídliště Těšetice „Sutny“

Osídlení z obou zkoumaných ploch v trati „Sutny“ i dříve zkoumaného sídliště v trati „Vinohrady“ spolu souvisejí. Jsou fakticky obr.ovskými sondami do severního břehu říčky Únanovky. Jejich velikost je:

1. trať „Vinohrady“ – 4 ha
2. trať „Sutny“, systematický výzkum – 4 ha
3. trať „Sutny“, záchranný výzkum – 1 ha

Pro zjištění celkové podoby osídlení severního břehu říčky Únanovky je třeba zhodnotit rozmístění jednotlivých objektů na plochách.

Plocha výzkumu ve „Vinohradech“ byla obdélníkového tvaru (Podborský 1965a, 4). Na zachycených stranách sídliště můžeme pozorovat, že osídlení určitě nepokračovalo severním směrem od říčky. Zde navazovala prázdná plocha a za ní se rozkládalo pohřebiště. Směrem jižním svah spadá prudce do údolí a k říčce. Zde je sídliště omezeno geograficky svahem a vodním tokem. Západní a východní okraje zjištěny nebyly, objekty se nacházejí v bezprostřední blízkosti okrajů výzkumu.

Odkryv SV v „Sutnách“ dosáhl do současnosti značných rozměrů. Na této ploše došlo k zajímavému a pro závěrečné interpretace osídlení HK v mikroregionu stěžejnímu zjištění. Výzkum zde primárně sleduje četnější a rozlehlejší osídlení lidu s moravskou malovanou keramikou a jiných neolitických kultur. Díky tomuto faktu zkoumaná plocha daleko přesahuje některé směry rozšíření osídlení HK. Můžeme konstatovat, že severním směrem se stejně jako ve „Vinohradech“ osídlení nerozšiřovalo daleko od říčky. Zde opět navazovala prázdná plocha bez osídlení. Taktéž jižní směr odpovídá zjištěním na „Vinohradech“. Osídlení udržovalo přibližně stejnou vzdálenost od vodního toku. Západní a východní okraje i na tak rozlehlém odkryvu

stále nalezeny nebyly. Současné výzkumy z let 1999 – 2002, které již nejsou zahrnuty do obsahu této práce, potvrzují rozšiřování osídlení západovýchodním směrem a přibližují se k ploše provedeného ZV. Zde byl odkryv nasměrován do takové vzdálenosti od říčky, aby zachytil právě pás osídlení HK v severo – jižním směru, jak byl vyzorován na výše zmíněných odkryvech. Ač se zde nepodařilo zachytit okraje osídlení, můžeme se domnívat, že zde má osídlení stejný charakter jako na po a proti proudu ležících plochách.

Prozkoumaná sídliště tvoří jednotný a v několika kilometrech snad nepřerušovaný úzký pás osídlení HK. I když zkoumané plochy od sebe leží přibližně ve vzdálenostech několika set metrů, velikost odkryvů a dobře čitelné rozmístění objektů na rozměrných plochách nám dovoluje vyslovit domněnku, že nejde o samostatná sídliště. Osídlení v době HK na severním břehu říčky Únanovky vytváří model osídlení krajiny bez sídliště, jde o trvale obydlenou krajinu s kumulacemi staveb, kde probíhaly posuny obyvatelstva v rámci mikroregionu.

Výhodnou polohu osídleného území zabezpečuje břeh spadající k jihu, osídlení tak bylo chráněno v zimních měsících od severu. Tato poloha byla v době halštatské pro osídlení asi velice výhodná, zabezpečovala lidem vhodný prostor pro rozvinutí zemědělsko – pasteveckého způsobu života v polootevřené krajině poblíž vodního zdroje. Jak ukáže vyčlenění jednotlivých časových sídlištních stupňů na vyznačených plochách, docházelo v čase k posunům osídlení, jejichž kumulace se časem přesouvaly. To ovlivňoval i fakt, že některá místa břehu byla pro osídlení vhodnější. Výrazná srázovitost severního břehu je na několika místech větší, jinde břeh spadá směrem k říčce pozvolněji. Kolem jednoho podobného místa se nachází výrazná kumulace osídlení plochy ZV.

Velký přesah zkoumané plochy na SV severním směrem dovoluje nastínit podobu blízkého okolí osídleného pásu. Zde se mění k jihu spadající svah v rovnou krajinu bez jediného zjištěného horákovského objektu. V tomto prostoru se snad nacházela pole. Nalezená zuhelnatělá obilná zrna v Těšeticích prokázala zemědělský charakter obyvatel osady. Volná neosídlená plocha severně od pásu osídlení byla vhodným místem pro umístění polí, neboť byla v dosahu obydlí, což bylo nutné z hlediska pečování a ochrany před lesní zvěří. S cyklickou prací na polích byl spojen celoroční rytmus života zemědělců. Jiné umístění polí mohlo být už jen ve větší vzdálenosti od obydlí, anebo na protilehlém břehu říčky, zde je však terén mnohem více členitější. **Umístění polí do volného prostoru severně od pásu osídlení dokládá absence objektů zejména na systematickém výzkumu v trati „Sutny“ a celková podoba krajiny.** Ne ovšem na všech místech severně od pásu osídlení byla umístěna pole. Výzkum ve „Vinohradech“ prokázal v tomto prostoru přilehlé pohřebiště. Jde o vzácný doklad sídliště a pohřebiště na jedné zkoumané lokalitě na Moravě.

Z předešlého vyplývá, že pro osídlení byl vybrán pás v určité vzdálenosti od vodního toku. Tato vzdálenost je dána existencí prudkého svahu. Dodržovanou vzdálenost si mohla vynutit i sama přítomnost vodního toku. Po převážnou část roku pozvolna meandrovala údolím nevelká vodoteč, která vytvářela místa se stojatou vodou. Ta byla v letních měsících prostorem s velkým výskytem hmyzu, od kterého bylo nutno osídlení oddělit. Byl vytvořen vhodný sídelní kompromis. Voda nebyla příliš vzdálena pro časté donášení k obydlím, určitá vzdálenost však zaručovala, že obyvatelé nebyli obtěžováni bodajícím hmyzem (jde o dlouholeté pozorování mikroregionu).

Zajímavá je otázka vodních ploch, které se samy vytvářely v únanovském údolí. Přírodně vzniklé vodní zdrže mohly být obyvateli údolí i uměle upravovány, udržovány či vytvářeny pro potřeby např. kumulace ryb, škeblí nebo zadržení vody pro letní měsíce. Zejména ryby mohly být strategickou potravou hlavně v zimních měsících. Indicií této myšlenky je existence velkých koncentrací škeblí v některých, a to nejen horákovských, objektech v Těšeticích. Tito živočiškové potřebují pro svůj život jen stojaté vody a k prvnímu stadiu života nutně ryby, na nichž cizopasí.

V údolí říčky Únanovky, proti proudu směrem na západ, jsou ještě další lokality HK. Jde o pozdně halštatská hradiště HK v trati „Staré zámky“ u Suchohrdel a „Deblínek“ (*Podborský - Vildomec 1972, 97*). Na hradisku „Staré zámky“ byla také prozkoumána mohyla HK, jež je v tomto umístění unikátní a pravděpodobně patří do skupiny nezkoumaných mohyl v jižním směru ležící lesní trati „Purkrábka“ (*Podborský - Vildomec 1972, 113*).

Celková rozloha zkoumaných ploch v mikroregionu říčky Únanovky severozápadně od obce Těšetice dosáhla 9 ha. Tento mikroregion se stal dosud **nejprozkoumanějším sídlištním územím s halštatským osídlením ve středním Podunají**.

8. Kritika pramenů

Obě zkoumané plochy v „Sutnách“ (SV a ZV) leží na sprašovém podloží a objekty se po odstranění ornice dobře rýsují na světlém podloží. Vrstva ornice zde dosahuje přibližně 50 cm a pro její skrytí byla použita stavební technika. Plochy výzkumů v „Sutnách“ byly pečlivě ručně zaškrabány. Zjištěné terénní informace nejsou zatíženy zkresleními, vznikajícími neprovedením pečlivého začištění.

Technika prováděných výkopových prací se na plochách SV a ZV výzkumu nelišila. Objekty byly vybírány po umělých dvaceticentimetrových vrstvách. Menší zásobnicové objekty byly za účelem získání dokumentace profilů vybírány postupně, po polovinách, nejčastěji rozdělených ve směru sever – jih nebo východ – západ. Větší objekty byly zkoumány většinou po čtvrtinách.

Kresebná dokumentace byla prováděna v měřítku 1:20, byl pořízen slovní popis, objekty byly také zaneseny do přehledek v měřítku 1:100 a některé vyfoceny.

Pro SV byla vypracována metodika sektorové plošné orientace. Plocha celé lokality je rozdělena na sektory (pásky) ve směru západ – východ. Tyto pásky nazvané A až E byly dále děleny na menší části (A1, A2, A3, B1, B2, B3...ad.). Jeden sektor je dlouhý 100 m a široký 80 m. Ve směru západ – východ je pro označení čtverců užívána průběžná numerická řada, která pokračuje přes všechny sektory (sektor A1 – 1, 2, 3...10; A2 – 11, 12, 13...20 ad.). Ve směru sever – jih je užívána abecední řada a je pro každý sektor užita vždy znovu tatáž (A1 – a, b, c...h; B1 – a, b, c...h ad.). Celá lokalita je pokryta sítí čtverců o rozměru 5 × 5 m. ZV se nachází asi 500 m od nejbližšího okraje SV, do jehož sítě byl zaměřen. Proto je orientace na obou plochách zcela přehledná.

Jelikož výzkum probíhá doposud a získávaný materiál HK dále narůstá, jsou v předložené studii zpracovány odkryvy z let 1967 – 1998 ze SV a z let 1981 – 1982 ze ZV.

Uložením materiálu v těšeticím a znojenském depozitáři nedošlo ke ztrátě informací, byl dohledán všechn. U písemné dokumentace došlo k malé ztrátě informací, chybí